

JAN KELLGREN

Användarvänlig skatterättsforskning – en kommentar

Här ges en inledning och kommentar till artikeln strax ovan av Petri Mäntysaari. Tanken är att ge Skattenytts läsare en ingång till, och en första reflektion rörande, den användarvänliga rättsvetenskapen.

Vid ett besök på Hanken i Vasa nu i höstas träffade jag Petri Mäntysaari och blev under vårt korta samtal nyfiken på hans bok *User-friendly Legal Science: A New Scientific Discipline* (Springer 2017, 204 sidor), som jag sedermera införskaffade, läste och uppskattade och diskuterade vidare med Petri. Det föll sig sedermera naturligt att be honom att i artikelform reflektera över vilken nytta hans användarvänliga rättsvetenskap skulle kunna göra för skatterättsforskningen. Så blev det. Nu finns artikeln alltså strax ovan i detta nummer av Skattenytt. Jag vill här, som en länk mellan Petris tanke- och erfarenhetsvärld och Skattenytts läsare, kort kommentera artikeln och den användarvänliga rättsvetenskapen.

Hans teori är komplex och vilar, som de flesta teorier rörande vetenskap, på ett flertal målsättningar och erfarenheter. I mina ögon är emellertid de centrala målen för Mäntysaaris användarvänliga teori dels en ambition att göra rättsvetenskapen *mer vetenskaplig*, dels att *tillhandahålla ett ändamålsenligt redskap för vetenskaplig produktion av relevanta nya kunskaper*. Frågan om rättsvetenskapens vetenskaplighet vid olika forskningsansatser, -metoder m.m. tänker jag faktiskt lämna därhän i just detta utrymmesmässigt begränsade sammanhang, främst därför att det är en omfattande fråga som därtill berörs förhållandevis ingående för i ovanstående artikel. Den förtjänar dock diskussion och det ligger enligt min mening flera relevanta poänger (som man i och för sig inte nödvändigtvis måste dela) i tankegodset bakom den användarvänliga rättsvetenskapen, men det är som sagt en annan diskussion.

När det sedan gäller den användarvänliga rättsvetenskapens förutsättningar att bidra till genererandet av relevanta nya kunskaper utgår man alltså här ifrån att försöka förstå hur olika slags aktörer agerar, eller kan antas komma att agera, utifrån olika förutsättningar inom inte minst rätts-

systemet. Det kan ge insikter, användbara för flera syften. Rättsvetenskapen har i många fall mycket att vinna på någon slags referenspunkt något utanför det rent juridiska källmaterialet. Denna referenspunkt kan t.ex. utgöras av rättsekonomi, filosofi, sociologi eller något annat. Med tanke på att juridiken både utformas mot bakgrund av tidigare erfarenheter och sedan i sin tur påverkar sin omvärld framstår den användarvänliga rättsvetenskapens ambition att förstå hur olika slags aktörer agerar, eller kan antas komma att agera, på olika rättsliga förutsättningar som självklart relevant.

Det är dock ett delvis annat kunskapsfält än det som är centralt i traditionell rättsdogmatik i snäv mening (dvs. en rättsvetenskap där det juridiska källmaterialet är forskningsuppdragets huvudsakliga föremål och dess tolkning dess huvuduppdrag). Mot denna bakgrund kan det – om man vill ”arbeta användarvänligt” – finnas anledning att sätta samman forskningsprojekt och forskargrupper på ett annat sätt, än det hittills i svensk skatterättsforskning dominerande. Bredare kompetenser behövs.

Det ska också sägas, att många som läser artikeln eller Mäntysaaris bok kommer att känna igen sig, i större eller mindre utsträckning – ingen nämnd, ingen glömd. Att reflektera kring vilka effekter regler får i samhället är ju egentligen ytterst naturligt och kan ge argument både *de lege lata* och *de lege ferenda*. Som jag läser Mäntysaari menar han inte heller att tillvägagångssättet är unikt. Den stora poängen ligger nog istället snarare i att *ge detta användarperspektiv en mer central plats, både med avseende på graden av noggrannhet i undersökningen av aktörernas beteende och i frågan om varför detta bör tillmätas betydelse och i så fall vilken betydelse*.

Enligt min mening är skatterättsforskningen ett utmärkt område för att pröva mer än hittills utvecklade användarorienterade perspektiv. Detta kan ske på många sätt. Mäntysaaris texter kan vara en klart relevant källa till inspiration, även om den alltså inte primärt är inriktad på skatteforskning.

Jan Kellgren är biträdande professor i Skatterätt och docent i Affärsrätt vid Linköpings universitet.